



vivat academia

tijdschrift van het Verbond der Vlaamse Academië
driemaandelijks nr 99 juni 1998

Inhoud

Woord van de Algemene Voorzitter.	1
Innovatie in het universitair onderwijs: een mode of een must? - <i>Prof. dr. Marcel JONIAU</i>	2
Omtrent de Vlaamse staats hervorming - <i>Bart Maddes</i>	13
Welke justitiehervorming heeft Vlaanderen nodig - <i>Prof. Matthias E. Storme</i>	16
Mededeling van het Hoofdbestuur	25

Tot uw dienst: de leden van het hoofdbestuur.

Algemeen Voorzitter:

Prof. Matthias Storme, Zuidbroek 49, 9030 Mariakerke

Algemene Ondervoorzitters:

Lic. Gwij Steel, Fort Lapin 41, 8000 Brugge

Lic. Milka Grela, Carnegielaan 47, 3500 Hasselt

Algemeen Secretaris:

Lic. Machteld Lenoir, Vlamingdam 2, 8000 Brugge

Algemeen Penningmeester:

Lic. Fernand Smets, Oostvaardijk 17, 2830 Willebroek

Bestuursleden:

Prof. Robert Vandenberghe, Kortrijksesteenweg 801, 9000 Gent

Ir. Marc Van Dongen, Bredabaan 764, 2170 Merksem

Apr. Elisabeth Verbruggen, Constant Van Goeystraat 71, 2070 Zwijndrecht

Ph. D. Rita Wardenier, Weststraat 14, 8340 Damme

Waarde vrienden,

Wij naderen opnieuw het einde van een academiejaar. Traditiegetrouw ligt de werking van onze afdelingen binnenkort twee maanden stil voor de zomervakantie. Goede voornemens en goede programma's voor het volgende jaar liggen reeds klaar. Denk er ook aan dat dit de tijd is om zowel pas afgestuurde als oudere academici aan te spreken om zich bij ons verbond aan te sluiten. Enkel door dergelijke inspanningen behoudt het VVA zijn levenskracht. Teveel academici kennen ons verbond niet. Maak onze activiteiten bekend, maak de naam van ons Verbond bekend. Sommige afdelingen hebben het voorbije jaar getoond dat het loont.

Graag wil ik de afdeling Oostende nogmaals danken voor de puike organisatie van de Algemene ledendag 1998. Tevens roep ik U allen op de dag van de 20 maart 1999 voor te behouden voor onze Ledendag 1999. Onderwerp vormen de media. Tevens zal de VVA Baron Walter Opsomerprijs worden uitgereikt.

Het nieuwe academiejaar moet ook de start worden van onze "nationale debatten" rond belangrijke maatschappelijke onderwerpen. Wij hopen in het najaar van start te gaan, zoniet bij het begin van het kalenderjaar, met de kwaliteit van het (middelbaar) onderwijs op het programma. Wij hopen ook het thema van de permanente vorming terug op onze agenda te plaatsen. Het VVA heeft daarover in het verleden pionierswerk verricht.

Tenslotte mogen wij de politieke aktualiteit niet vergeten. Mag ik eraan herinneren dat op het gebied van de depolitisering van de overheid het VVA eveneens het voortouw heeft genomen? Onze overtuigingen lijken eindelijk op dit punt vruchten af te werpen. Moge het komende jaar ook een rijke oogst opbrengen op staatkundig vlak. Een nieuwe staatsvorming in 1999 is noodzakelijk om Vlaanderens bevoegdheden sterk te verruimen. Overheveling naar de Gemeenschappen van de sociale zekerheid en een grote fiskale autonomie zijn onze prioriteiten. Om deze kracht bij te zetten roep ik U allen op uw stem te laten horen. De eensgezindheid in de Vlaamse beweging is voldoende groot om U ook uitdrukkelijk op te roepen om de laatste zondag van augustus naar Diksmuide te trekken onder de Ijzertoren. Op zondagnamiddag 15 november verwacht ik U allen in de Elisabethzaal te Antwerpen voor een najaarsmeeting van de Vlaamse Verenigingen. Uw dienstwillige voorzitter mag daar de slotrede houden.

Verder wens ik U veel leesgenot. En laat de geest niet rusten : wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat vakantie zonder intellectuele inspanning zeer schadelijk kan zijn voor uw IQ!

Matthias E. Storme, voorzitter V.V.A.

Innovatie in het universitair onderwijs: een mode of een must?

Academische opening VVA Kortrijk, 15 oktober 1997

Toespraak door Prof. dr. Marcel JONIAU, Rector KULAK

Mijnheer de Voorzitter,

Geachte Dames en Heren,

Op dit ogenblik loopt er een belangrijke vernieuwingsgolf door het onderwijs. Deze schijnt parallel te verlopen met de explosie op het gebied van de informatica, maar eigenlijk zijn de redenen ervan multipel en is het proces reeds langer bezig.

De drastische veranderingen in onze maatschappij, met haar steeds versnellende vooruitgang in de wetenschap en de technologie, hebben een enorme impact op het bedrijfsleven en de economie, maar ook het onderwijs blijft niet onaangetast. Men heeft geschat dat de hoeveelheid wetenschappelijke kennis, voor zover men die kan meten aan het aantal wetenschappelijke publicaties, elk decennium verdubbelt. Gemeten over een tijdspanne van 50 jaar - een actief mensenleven dus - betekent dit, dat na een halve eeuw nog slechts 3% deugt van de kennis die wij met de nodige inspanning in onze jeugd hebben opgedaan. Het is duidelijk dat de inhoud van de aangeboden leerprogramma's zich aan dit gegeven moet aanpassen. De eisen die de maatschappij stelt aan het beroepsleven en aan de profielen van haar werknemers brengen mee dat niet alleen de leerinhouden maar ook de onderwijsobjectieven voortdurend moeten bijgesteld worden.

Het is in deze context dat het huidige onderwijsgebeuren moet gesitueerd worden. Het is dan ook niet te verwonderen dat verschillende beleidsinstanties zich over deze problematiek gebogen hebben. Ik zal dan ook in mijn verder betoog, indien niet uitdrukkelijk, dan toch impliciet verwijzen naar de volgende documenten:

- de lezingenreeks over "Het onvermijdelijk samengaan van onderwijs en multimedia" door Prof. Henk de Wolf, directeur van de Open Universiteit Nederland, uitgesproken in 1996 aan het L.U.C.;
- het artikel over "Onderwijsinnovatie aan de Vlaamse Universiteiten" in het tijdschrift van de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR) van mei 1997;
- het witboek van de Europese Commissie over "Onderwijzen en leren" dat in 1996 tot stand is gekomen;

- het samenvattend rapport van de "European Round Table of Industrialists" van 1995 over "Onderwijs voor Europeanen: Op weg naar de lerende maatschappij".

Ik neem mij voor eerst een korte analyse te maken van de veranderingen die opgetreden zijn beurtelings in de maatschappij, in de student en in de informatietechnologie. Nadien zal ik het hebben over de beleidsvoorstellen die op verschillende niveaus geformuleerd worden als antwoord op deze veranderingen en even ingaan op de vele kritische bedenkingen die door de innovatieinitiatieven ontlokt worden, om vervolgens tot een synthese te komen.

1. De veranderende maatschappij.

De wereld evolueert aan een hoog tempo. De internationalisering van handel en industrie, de wereldwijde informatie-uitwisseling in de wetenschap, de politiek, de financiële wereld, hebben de samenleving sterk gewijzigd. De druk van de wereldhandel drijft de landen tot een kennis-economie, die in hoofdzaak gedragen wordt door de hooggeschoolden. De nieuwe werkpatronen vereisen van de werknemers een bredere kennis, ruimere vaardigheden, meer verantwoordelijkheid en een toegenomen mobiliteit. Van de bedrijven eisen ze op hun beurt een grote flexibiliteit en nieuwe managementtechnieken. Dit brengt mee dat zij aan hun werknemers niet langer een levenslange tewerkstelling kunnen blijven garanderen. Deze laatsten kunnen zich echter ten dele in veiligheid stellen door een voortdurende bereidheid tot bijscholing en tot mobiliteit, zin voor initiatief, voor verantwoordelijkheid en voor teamwerk. Het is dan ook niet meer dan logisch dat bedrijven bewust zouden worden van hun plicht hun werknemers bij te scholen voor de nieuwe jobs van morgen. Inderdaad, zonder degelijke opleiding is het gevaar voor werkloosheid groot. De eerder vernoemde Europese werkgroep van industriëlen concludeert daarom dat "de toekomst van Europa steunt op know-how en een streven naar steeds verregaander onderzoek, vernieuwing en kwaliteit".

Daarom moet ook het onderwijs veranderen. Dezelfde groep van industriëlen meent dat "het onderwijs nog steeds niet volledig is afgestemd op de behoeften van de Europese economie, de moderne maatschappij en het individu". Zij vinden het huidige onderwijsbestel bijzonder complex, diep verankerd in nationale systemen, beheerst door een logge bureaucratie en zeer ongelijk qua niveau. Zij adviseren daarom: het ontwikkelen van het kritisch denken, het aanleren van nieuwe vaardigheden, inzonderheid het vermogen tot communicatie, en bepleiten met aandrang het aanleren van meerdere Europese talen. Volgens hen zijn - en ik citeer- "veel mensen die de universiteit verlaten absoluut niet getraind in elementaire gedragsvaardigheden die van essentieel belang zijn voor professioneel succes. "Zij gaan zelfs verder door te stellen dat "naast het verwerven van kennis en vaardigheden ook aandacht besteed moet worden aan persoonlijkheidsvorming, culturele

bewustwording en maatschappelijke verantwoordelijkheidszin”.

Sommige onderwijsinstellingen hebben daarop reeds ingespeeld en hebben gedurfde initiatieven ontwikkeld. Ik wil dit illustreren met het voorbeeld van het Institut Supérieur d'Electronique du Nord (ISEN) te Rijsel, een “Grande école”. Daar is men vier jaar geleden begonnen met de invoering van cursussen over filosofie, over sociale psychologie, maar ook wordt er van elke student-ingenieur verwacht dat hij b.v. een voordracht van 15 min. houdt over een thema uit de schone kunsten.

2. Het veranderend individu.

De snelle maatschappelijke veranderingen drukken hun stempel op het individu. Door de razendsnelle verspreiding van informatie, door de grote mobiliteit van personen, door de multiplicatie van de vervoermiddelen is de wereld één groot dorp geworden. De multiculturaliteit van onze pluriforme maatschappij is potentieel een verrijking, maar houdt ook het gevaar in van een verlies van identiteit. De mens is oorspronkelijk een clan-wezen, dat zich op zijn best voelt in een groep van een paar 10-tal liefst gelijkgestemde individuen. De grote bonte massa waarin hij zich dagelijks beweegt, bezorgt hem een gevoel van ongemak en drijft hem ertoe zich op zichzelf of in het groepje van zijn vertrouwden terug te trekken. M.a.w. de toenemende mondialisering leidt bij velen tot een individualisering.

De toenemende multiculturaliteit leidt ook tot een verlies van de oude, vaste waarden en zekerheden die men met de moedermelk heeft ingedronken. Het gevolg is een nieuwe roep om zingeving.

Een andere wijziging ligt volgens Prof. de Wolf in de verzwakte gezagsverhoudingen. In labielere individuen geeft dit aanleiding tot een hunker naar sectevorming met absolute onderwerping aan een leider, in rijpere geesten tot een beter besef van de democratische principes. Het is precies dit toegenomen democratisch bewustzijn en de zin voor inspraak, gekoppeld aan een groter verantwoordelijkheidsbesef, dat het onderwijsgebeuren en meer bepaald de verhoudingen tussen docent en student grondig aan het wijzigen is. De toenemende participatiegraad van de jeugd aan het hoger en universitair onderwijs spelen hierbij de rol van versterkende factor.

De nieuwe student is zich meer bewust van zijn eigen rol in zijn persoonlijk opleidings- en vormingsproject, maar tegelijk ook van zijn precaire situatie op een arbeidsmarkt die van langsom meer gehoorzaamt aan een wetmatigheid die het individu overstijgt. Hij is ook - meer dan vroeger - bereid tot levenslang leren. De hoge graad van scholing en de verregaande specialisatie die het beroepsleven van hem vereisen, leiden hem ertoe doelbewust en bedrijfsgericht naar een specifieke volwassenopleiding te streven, die het vormingsproject van zijn secundaire scholingsperiode ver overstijgt. In het hoger, en meer bepaald in het universitair onderwijs, worden we dus meer en meer geconfronteerd met

bewuste onderwijsconsumenten die - mede door hun democratische neiging tot inspraak - duidelijke kwaliteitseisen stellen aan het onderwijsmilieu waarvoor zij kiezen.

3. De explosie van de informatie- en communicatietechnologie (ICT)

De oermens, zo kunnen we ons voorstellen, realiseerde kennisoverdracht door sprakeloos handelingen voor te doen. Nadien heeft hij de taal ontwikkeld, die ongetwijfeld in den beginne louter een emotionele beklemtoning was van zijn manuele demonstraties, maar die later ontwikkeld is tot een medium om abstracte begrippen en gedachten over te brengen. De ontdekking van het schrift was een tweede revolutie, omdat nu kennis kon gestockeerd worden en ongewijzigd aan latere generaties doorgespeeld. Bovendien laat het neerschrijven van teksten de repetitie toe die voor een grondige inprenting noodzakelijk is. De boekdrukkunst leverde daar bovenop de mogelijkheid tot multiplicatie, wat een belangrijke stap is in het verspreidingsproces van de kennis. De nieuwe media, die in de voorbije eeuw tot bloei zijn gekomen, nl. fotografie, film, geluidsreproductie, radio en tenslotte televisie, hebben onze zintuigen op een nieuwe, veeleisende manier aangesproken. Zij zijn machtige wapens voor kennisoverdracht, die in ons onderwijs een vaste, zij het niet overheersende plaats hebben verworven. Eén van de meest doorgedreven realisaties van deze moderne technologie is het afstandsonderwijs d.m.v. videoconferencing dat, ofwel langs gedigitaliseerde lijnen, ofwel langs satellietverbindingen, een 2-richtingsoverdracht van informatie toelaat. Sedert een 20-tal jaren is er de PC bijgekomen. Dit wonderlijke tuig dat, zoals de geest uit de lamp van Aladdin, al onze bevelen uitvoert zonder ooit vermoeid te worden, ja zelfs in onze plaats gaat denken, is de ideale slaaf in het onderwijslandschap. Zijn introductie in het onderwijsgebeuren heeft in de voorbije decennia weliswaar niet tot een revolutie geleid. De toestand is merkbaar veranderd met de invoering van de CD-rom en de verbetering van de multimediale kwaliteit van de PC, waarbij het bewegend beeld met muzikale omlijsting binnen het bereik van de individuele gebruiker komt te liggen. En dan, het neusje van de zalm : de virtuele realiteit, die haar mogelijkheden nog moet bewijzen.

De informatica-revolutie heeft echter moeten wachten op de introductie van het Internet. Vanaf dat ogenblik worden de individuele PC's uit hun isolement gehaald en ingevoegd in de internationale informatiestroom. Zo krijgt elke PC-gebruiker toegang tot nagenoeg alle kennisvoorraden van de wereld. Helemaal in tegenstelling tot de TV, waarbij de informatiestroom totnogtoe slechts in één richting verloopt, wordt de internet-surfer uitgenodigd tot de dialoog. Zo wordt hij naast ontvanger ook zendstation. De nakende introductie van kabelnetwerken kan deze toegankelijkheid alleen maar versterken.

Deze nieuwe informatie- en communicatietechnologie (ICT) kan niet anders dan een ingrijpende invloed uitoefenen op het onderwijsgebeuren. Zolang de kennisoverdracht

echter van het klassieke type blijft, d.w.z. docent-gestuurd, heeft deze nieuwe technologie weinig kansen. De introductie ervan zal echter gemakkelijker gebeuren in de nieuwe, niet-klassieke onderwijsmilieus: het open- en afstandsonderwijs, het permanent onderwijs en het leren op de werkplaats. Aangezien de universiteiten, door een recente wetbepaling de opdracht gekregen hebben zelf in te staan voor de academische navorming, en daar onze campus te Kortrijk sedert meer dan 20 jaar over een dergelijk navormingsinstituut beschikt, voelen wij ons bij die evolutie nauw betrokken.

In deze hoogtechnologische samenleving staan jong en oud voortdurend onder druk om bij te leren. Voor de jongeren is er het klassieke schoolverband, voor hen geldt de klassieke didactische driehoek: leraar, leerstof, leerling. Het onderwijs is er leraar-gestuurd. Voor hen valt de onderwijsomgeving samen met de studieomgeving. De studieprogramma's en de vakinhouden zijn nauwkeurig bepaald. De missie van deze scholen is de vorming van de jongeren te verzekeren: hen te voorzien van basiskennis en van elementaire maatschappelijke vaardigheden, hun persoonlijkheid helpen gestalte te geven en vooral hen te leren leren en kiezen.

Volwassenenonderwijs, waarvan men kan aannemen dat het start op 18-jarige leeftijd, heeft een andere missie. Het bereidt de studenten voor op hun functioneren op de arbeidsmarkt. Zodoende verschuift het accent nu van vorming naar opleiding. Deze kan in de breedte uitwaaien of zich toespitsen op een eng beroepenveld. De mogelijkheden die de ICT hier biedt om een multimediale studieomgeving te scheppen zijn onmiskenbaar groot. Vooral is er het feit dat deze studieomgeving kan losgekoppeld worden van de onderwijsomgeving. Om het duidelijker te zeggen: de leerstof kan - in de vorm van een multimediale mix - aangeboden worden op elke niet-schoolse plaats, op willekeurige uren en volgens een afstembaar tempo. Deze manier van kennisverwerving steunt echter op een reeks premissen.

1. Vooreerst veronderstelt deze werkwijze een behoorlijke hoeveelheid zelfstudie, liefst met begeleiding. De enorme rijkdom van het aangeboden leermateriaal die met deze technologie mogelijk is, vereist een voortdurend keuzeproces. Dit op zijn beurt verandert de klassieke didactische driehoeksverhouding: het onderwijs wordt nu eerder student-gestuurd, waarbij de docent niet meer de obligate aanbieder is van de leerinhoud, maar begeleider wordt van het leerproces, niet meer motor maar katalysator van het leerproces.
2. Er rijst tegelijk een nood aan meerdere soorten onderwijsfunctionarissen. Door de scheiding van onderwijsomgeving en studieomgeving kan het hele leerproces niet meer op vaste plaatsen en tijdstippen, onder het directe toezicht van die éne docent plaatsgrijpen. Het nieuwe medium is trouwens ook technisch zeer veeleisend. Daarom moeten de verschillende betrokken functionarissen tot een werkverdeling komen.

Naast de eigenlijke docent, die als begeleider van het leerproces fungeert, is er de vakinhoudelijke expert, de onderwijsdeskundige, de programmeur van de mediamix,

de toetsopsteller en de beoordelaar. Zelden zullen al deze functies nog in één persoon kunnen verzameld blijven. Het samenstellen van een multimediaal studiepakket zal inderdaad een zodanig arbeidsintensieve en gespecialiseerde bezigheid worden dat hiervoor best een ganse ploeg aangesproken wordt.

4. Beleidsaanbevelingen

Onderwijsvernieuwing is meer dan alleen maar het invoeren van de ICT. Het beleid op verschillende niveaus is zich daarvan terdege bewust en heeft in die zin een reeks aanbevelingen geformuleerd. In de recente VLIR-nota worden de toekomstige opdrachten van de universiteiten samengevat onder 2 hoofdingen: 1) het bijsturen van de vormingsdoelen en 2) de aanpassing van de onderwijsorganisatie van de instellingen.

V.w.b. de vormingsdoelen wordt de universiteit aangespoord zich sterker te concentreren op het implementeren van basisvaardigheden (waaronder informatica en praktische talenkennis) en van de attitude tot levenslang leren. Leren leren is daarbij belangrijker dan leren. Daartoe moet het gehele leer- en vormingsproces herdacht worden. De introductie op een intelligente manier van de ICT is slechts één van de nieuwe doelstellingen. De universiteit wordt verzocht meer rekening te houden met de toenemende participatie en de verschillen in vooropleiding van haar studentenpubliek. Zij zal een grotere flexibiliteit moeten aanwenden in haar curriculumopbouw en alternatieve vormen van diplomaverwerving moeten toestaan. Zij moet zich niet uitsluitend blijven toespitsen op de "klassieke student" maar haar aanbod in de permanente vorming uitbreiden. Zij wordt aangespoord tot "een grote mate van samenwerking en taakverdeling, zowel in nationaal als internationaal verband". Het recente plan Dillemans is van dat eerste een zeer goede illustratie. En zij wordt verzocht krachtige leeromgevingen tot stand te brengen en hierbij de mogelijkheden geboden door de ICT niet te schuwen.

Onderwijsinnovatie heeft aldus betrekking op de verschillende componenten van het doceer- en leerproces, met name de actoren (docenten en studenten), de leerdoelen, de inhouden, de werkvormen en de gebruikte media, het leerproces zelf en de evaluatie van het product. Het introduceren van de nieuwe technologieën is in dat opzicht slechts één van de vele vormen van onderwijsinnovatie, en zeker niet de meest prioritaire. In onaangepaste vorm kan de nieuwe technologie zelfs contraproductief werken.

V.w.b. de noodzakelijke aanpassing van de onderwijsorganisatie op het niveau van de universitaire instellingen adviseert de VLIR-denkgroep daarom:

- a. adequate personeelsvoorzieningen te treffen door de onderwijskundige professionalisering van hun staf te stimuleren en hiermee bij evaluatie en promotie rekening te houden;
- b. in elke instelling een gespecialiseerd kenniscentrum uit te bouwen dat zich specifiek met innovatie zou bezighouden;
- c. innovatieprojecten speciaal te financieren met b.v. middelen die voorlopig aan het BOF zouden kunnen onttrokken worden;
- d. de samenwerking met instellingen te bevorderen die expertise bezitten i.v.m. afstandsonderwijs;
- e. modaliteiten voor life-long-learning uit te bouwen.

Van de Vlaamse Overheid verwachten de universiteiten op hun beurt :

- a. de toekenning van bijkomende kredieten, desnoods in de vorm van een impulsprogramma, om onderwijsinnovatieve projecten te kunnen financieren;
- b. een grote soepelheid bij het toelaten van alternatieve vormen van curriculum-opbouw en diplomaverwerving.

De Europese Commissie gaat in het witboek over "Onderwijzen en leren" met als ondertitel: "Naar een cognitieve samenleving" dat uitgebracht is in 1996, onder impuls van de commissarissen Edith Cresson en Padraig Flynn, zo mogelijk nog verder.

Het witboek stelt globaal 5 doelstellingen voorop :

1. Het aanmoedigen van het verwerven van nieuwe kennis.

Op Europees niveau dient een nieuwe wijze van erkenning van technische en andere beroepsbekwaamheden ontwikkeld te worden. Dit zou kunnen leiden tot de invoering van "persoonlijke vaardigheidskaarten" die in heel de Unie zouden gelden. Om de noodzakelijke studie-inspanningen aan te moedigen moet de mobiliteit van studenten nog meer vergemakkelijkt worden. Men stelt in dat verband het "European Credit Transfer System - ECTS" voor, waarbij kennisdelen gesprokkeld in verschillende Europese lidstaten samengevoegd kunnen worden tot een diploma.

2. Het dichter bij mekaar brengen van school en bedrijfsleven.

Dit kan gerealiseerd worden door in de bedrijven een netwerk van opleidingscentra op te richten volgens het Erasmus-model.

3. Het bieden van een tweede kans.

Hier is de aandacht vooral gericht op het open- en afstandsleren. Het witboek stelt voor dat voor dat doel aanvullende Europese financiering voorzien zou worden. Eventueel kan het peterschap van ondernemingen ingeroepen worden.

4. Het beheersen van drie talen van de Unie.

Deze doelstelling zou gestimuleerd worden door een kwaliteitslabel toe te kennen aan scholen die het talenonderricht het best ontwikkeld hebben.

5. Het belonen van instellingen die speciaal in opleidingen investeren.

Er worden plannen gemaakt om instellingen die zwaar investeren in immateriële zaken, en de ondersteunende bedrijven, te bevoordelen bij hun materiële investeringen.

Het witboek meent dat indien deze aanbevelingen worden gevolgd, Europa kan bewijzen dat het niet alleen aandacht besteedt aan economische en monetaire kwesties, maar ook aan de persoonlijke ontwikkeling en ontplooiing van zijn burgers.

5. Kritische bedenkingen.

De invoering van onderwijsinnovatie, ondermeer waar deze berust op geavanceerde elektronische technieken, is ook het voorwerp van allerlei kritische bedenkingen.

1. V.w.b. de introductie van de ICT somt het VLIR-rapport een reeks te voorziene moeilijkheden op. In het oude bestel van docent-gestuurd contactonderwijs is er voor computers nauwelijks een plaats. Bovendien is er de kloof tussen de oudere docent, wiens informatica-vaardigheden doorgaans weinig ontwikkeld zijn, en de jonge student die er middenin is opgevoed. Er is het probleem van de infrastructuur, die zware initiële maar ook recurrente lasten meebrengt, terwijl de betoelaging nog maar pas op dreef begint te komen. Er is het feit dat er voor het Nederlandstalige gebied waartoe Vlaanderen behoort, behoudens de lovenswaardige inspanningen van Open Universiteit, relatief weinig aangepast studiemateriaal bestaat. Het besteden van grote inspanningen en geldmiddelen aan aanvullende leerstof voor dit beperkte cultuurgebied trekt weinigen aan, temeer daar aan onze universiteiten meestal het onderzoek primeert op het onderwijs. Het aanmaken van cursusmateriaal dat gebruik maakt van de IT vereist het bundelen van vele krachten en dus het herschikken of bijkomend aanwerven van personeel. Ook de technische omkadering moet uitgebreid aanwezig zijn.

2. V.w.b. onderwijsinnovatie in het algemeen :

De razendsnelle vooruitgang van wetenschap en technologie, de excessieve stromen van informatie waarin geen onderscheid bestaat tussen signaal en ruis, het wegvallen van oude vaste kaders en wetmatigheden, de multiculturele snelveranderende mensenzee waarin wij leven, ja zelfs de dagelijkse verkeerschaos, zijn evenzovele agressieve signalen die het rustig en onbevengden zich openstellen voor het vernieuwingsavontuur verhinderen.

Daarom stelt Prof. Herman De Dijn in zijn recente openingsrede voor het PUC West-Vlaanderen te Brugge boudweg : “De mens is een wezen dat voorbijgestreefd is”. Inderdaad, zegt hij : “De mens is niet geschapen voor een odyssee van eindeloze vooruitgang” en hij komt tot de volgende paradoxale vaststelling dat alleen de klassieke waarden voldoende houvast bieden voor de razendsnelle vooruitgang.

Wat er nodig is, zegt hij, is :

- niet meer informatie, maar inzicht;
- niet meer communicatie, maar conversatie;
- niet meer intelligentie, maar oriëntatie.

Daarom is zijn recept de “vertragende bezinning” met veel aandacht voor het herwaarderen van de brede geestelijke vorming, van oude waarden zoals gezond verstand en vertrouwen.

Meer concreet is de scherpe repliek van de heer Raf Feys, docent aan de Pedagogische Hogeschool te Torhout, op de student-gecentreerde aanpak als nieuw onderwijsmodel. Hij publiceert deze in een recent nummer van het tijdschrift Onderwijskrant. Daarin zet hij zich bijzonder scherp af tegen de praktijk van zelfgestuurd leren, waarbij de leeromgeving meestal niet het “idyllische studielandschap” is dat men in de innovatieplannen beschrijft, maar gewoon de studeerkamer thuis of het kot. Hij vreest ook dat met de excessieve aandacht voor leerprocesbegeleiding (het zgn. “leren leren”) de eis voor inhoudelijke deskundigheid zal wegvallen, en stelt vooral de afwezigheid van de stimulerende groep en de daardoor veroorzaakte motivatie in vraag. Hij verwerpt daarbij radikaal de idee dat het verwerven van inzicht door een student steeds zou berusten op het zelf ontdekken en pleit voor de modelfunctie van de docent.

Een van de meest overtuigende argumenten die ons kunnen behoeden voor overmatig enthousiasme bij het introduceren van multimedia-toepassingen in het leerproces is een geciteerde uitspraak van de Vlaming Robert Caillau, mede-uitvinder van het World Wide Web. Hij stelt : “Leren is vooral een langzaam proces. Een mens leert door abstractie; als je nu voortdurend door beelden gebombardeerd wordt, heb je geen tijd of zin meer om te werken aan abstractie en dus leer je niets meer” en hij zegt verder : “Multimedia moet men zuinig gebruiken”. Daarmee sluit hij aan bij het pleidooi van De Dijn voor de fundamentele waarden, waarvan de zuinigheid er zeker een is.

6. Synthese

Welke les kunnen we trekken uit al het voorgaande ?

De nieuwe technologie, die overal in het maatschappelijk bestel ingeburgerd raakt, biedt een rijkdom aan mogelijkheden waarvan wij op een verstandige en behoedzame wijze moeten gebruikmaken. Vooral in de **niet-klassikale onderwijsvormen** van open- en afstandsleren en leren aan de werkbank, biedt de ICT mooie perspectieven. Er blijft echter nog veel werk aan de winkel om het nieuwe medium te leren beheersen en vooral om geschikte, liefst Nederlandstalige programma's te ontwikkelen en voortdurend bij te sturen. Daarvoor moeten de universiteiten en hogescholen, die over de vakexpertise en de noodzakelijke technische know-how beschikken, de vereiste personeelshergroeperingen doorvoeren en vooral onderlinge afspraken maken. Een zeer goed voorbeeld van een dergelijke afspraak is het Impulscentrum voor Onderwijsvernieuwing dat vorig jaar gezamenlijk door de KULAK en de Katholieke Hogeschool West-Vlaanderen op touw werd gezet en dat aan haar eerste realisatie toe is : een Franse taalcursus op CD-rom.

V.w.b. het **klassikaal onderwijs** is de massale introductie van de ICT niet direct in het verschieft. De innovatie die zich hier opdringt is van een andere aard. Langs alle kanten wordt gepleit voor een versoering van de kennisinhouden en een toegenomen aandacht voor het leerproces zelf, zowel door de docent als door de student, m.a.w. voor het leren leren. Er moet ook, meer dan ooit tevoren, een attitude van levenslang leren aangekweekt worden. Samen met het aanleren van praktische basisvaardigheden, zoals talenkennis en informatica, moet deze eigenschap de jongeren van vandaag klaarmaken voor een soepele inschakeling in het maatschappelijk bestel. Als tegelijk ook het permanent onderwijs beter uitgebouwd wordt met flexibele leerinhouden die snel en accuraat inspelen op de noden van deze tijd, dan kan aan onze universiteiten en hogescholen het gepaste studielandschap en -klimaat aangeboden worden dat voor levenslang leren een noodzakelijke voorwaarde is. Het beleid echter mag niet achterwege blijven, maar moet - vooral voor de niet-klassikale vormen van onderwijs - 1°) de nodige financiering voorzien en 2°) een deugdelijk validatiesysteem voorzien om al deze extra-curriculaire bijscholingsinspanningen naar behoren te waarderen.

Prof. dr. Marcel Joniau, Rector KULAK

OMTRENT DE VLAAMSE STAATSVORMING¹

De Vlaamse Beweging is al altijd verdeeld geweest over de uiteindelijke finaliteit van de Vlaamse staatsvorming : kan Vlaanderen zich tevreden stellen met het statuut van deelstaat in een federaal België, moet het een volledig onafhankelijke staat worden, of dient er op termijn gestreefd naar een staatkundige eenmaking tussen Vlaanderen en Nederland ? Op de eerste zicht lijkt de onenigheid over deze kwestie groter dan ooit. De voorbije ruzie rond de IJzerbedevaart heeft inderdaad voor een deel te maken met het feit dat sommige organisaties, zoals het ANZ en de VVB, ronduit voor een 'onafhankelijk' Vlaanderen pleiten, terwijl het IJzerbedevaartcomité tot twee jaar geleden het confederalisme als doel vooropstelde en sinds vorig jaar opkomt voor een 'soverein' Vlaanderen. Toch mogen we ons op deze verschillen in woordkeuze niet teveel blind staren. Bij nader inzien is er over de grond van de zaak immers een vrij grote eensgezindheid, zoals hierna zal blijken.

Confederalisme : de grote sprong voorwaarts

Voornamelijk over het begrip 'confederalisme' bestaat er in de politieke wereld een grote onduidelijkheid, die ten dele bewust in stand wordt gehouden. Als politici en journalisten het over 'confederalisme' hebben, dan bedoelen ze daarmee vaak niets meer dan een iets verder doorgedreven vorm van federalisme. Op die manier wordt de indruk gewekt dat de stap van confederalisme naar separatisme veel groter is dan van federalisme naar confederalisme, terwijl het in werkelijkheid precies het tegenovergestelde is : staatsrechtelijk gezien is de stap van federalisme naar confederalisme het grootst.

Federalisme houdt immers in dat er binnen één enkele soevereine staat een zekere politieke autonomie wordt verleend aan de deelstaten. Confederalisme daarentegen betekent dat verschillende soevereine staten beslissen om op een aantal punten samen te werken en daartoe een verdrag afsluiten. In een federalistisch systeem blijven de verschillende deelstaten dus onderworpen aan de ene federale grondwet en kunnen ze zich niet zomaar op eigen houtje meer autonomie toeëigenen. In een confederaal samenwerkingsverband daarentegen bestaat er helemaal geen 'confederale' grondwet, maar wel een verdrag tussen soevereine staten, die elk afzonderlijk kunnen beslissen om dit verdrag op te zeggen en de confederale samenwerking stop te zetten.

Wat betekent dit nu concreet voor de Belgische situatie ? Het huidige federale systeem houdt in dat Vlaanderen over een zekere mate van autonomie beschikt bij de gratie van de federale Belgische Grondwet. Dit betekent dat die autonomie pas kan worden uitgebreid wanneer een meerderheid van de Franstaligen het daarmee eens is. Dit betekent ook - en daar zijn de Vlamingen zich te weinig van bewust - dat de bestaande Vlaamse autonomie met één pennetrek van de Belgische grondwetgever ongedaan kan gemaakt worden. Op

korte termijn is dit scenario, waar tenslotte een meerderheid van de Vlamingen in Kamer en Senaat zou moeten mee instemmen, inderdaad weinig waarschijnlijk. Op langere termijn daarentegen is het niet denkbeeldig dat de federale Kamer en Senaat vooral de meer Belgischgezinde politici zullen aantrekken, die er zullen toe neigen om de autonomie van de deelstaten in te perken. De meer Vlaams- of Waalsgezinde politici daarentegen zullen zich meer tot de deelstaatparlementen aangetrokken voelen, die echter niet bevoegd zijn inzake de staatsvorming.

In een confederaal systeem daarentegen zou het Vlaams Parlement zelf kunnen beslissen in welke opzichten en op welke manier de soevereine Vlaamse staat nog met de soevereine Waalse staat wenst samen te werken. Het Vlaams Parlement zou die samenwerking bovendien eenzijdig kunnen stopzetten of bijvoorbeeld kunnen beslissen om een confederaal samenwerkingsverband te sluiten met Nederland. Er zou in de confederale hypothese ook geen Belgische Grondwet meer bestaan, hoogstens een of meerdere samenwerkingsverdragen tussen Vlaanderen en Wallonië, die elk hun eigen grondwet zouden hebben. Aangezien het soevereine staatsgezag dan bij Vlaanderen en Wallonië zou berusten zouden beide staten ook afzonderlijk deel uitmaken van de Europese Unie en elk een zetel hebben in de Verenigde Naties.

Een keuze voor confederalisme impliceert dus automatisch een keuze voor onafhankelijkheid of soevereiniteit. Pas wanneer een staat onafhankelijkheid geworden is kan die met andere onafhankelijke staten een confederaal staatsverband aangaan. Daaruit volgt ook dat de Vlaamse Beweging reeds in de loop van de jaren tachtig, toen ze het confederalisme als nieuw streefdoel heeft vooropgesteld, meteen een principiële keuze heeft gemaakt voor Vlaamse onafhankelijkheid of soevereiniteit. Op de IJzerbedevaart werd die stap in 1984 al gezet, en uit de toespraak van de toenmalige voorzitter Paul Daels blijkt duidelijk dat hij zich terdege bewust was van de staatkundige betekenis daarvan : "Het enige voor ons nog aanvaardbare stelsel is een confederale structuur. Een statenbond, waarin Vlaanderen én Wallonië volwaardige staten worden met al de hieraan verbonden bevoegdheden en middelen..."

Soevereiniteit of onafhankelijkheid ?

De eisen voor een onafhankelijk of soeverein Vlaanderen, die pas in de jaren negentig mondgemeen geworden zijn in de Vlaamse Beweging, waren dus strikt genomen enkel variaties op hetzelfde thema. Wel werden met die nieuwe formuleringen veel duidelijker de verregaande staatkundige implicaties van het confederalisme in het licht gesteld en werd minder de nadruk gelegd op de mogelijkheid van een verdere samenwerking met Wallonië. Om meer dan een accentverschil gaat het hier evenwel niet. Ook de meeste voorstanders van onafhankelijkheid zien er immers geen graten in om, ten minste in een eerste fase, met de Franstaligen een akkoord te sluiten over een gezamenlijk beheer van Brussel en bijgevolg een vorm van Vlaams-Waalse confederatie tot stand te brengen.

De termen 'sovereiniteit' en 'onafhankelijkheid' kunnen in principe als synoniem worden beschouwd en door elkaar worden gebruikt. Dat bleek vorig jaar trouwens overduidelijk uit de toespraak van Lionel Vandenberghe op de IJzerbedevaart: "Het Vlaanderen waarnaar we streven is een soeverein Vlaanderen met volle staatsmacht. Een soeverein Vlaanderen met een eigen grondwet. Een soeverein Vlaanderen dat op voet van gelijkheid staat met andere staten in Europa en in de wereld. Een soeverein Vlaanderen dat zelf beslist met welke andere staten het wil samenwerken. Een soeverein Vlaanderen met een eigen zetel in de Verenigde Naties en een eigen stem in de wereld." Een meer accurate definitie van het concept 'onafhankelijkheid' is moeilijk denkbaar.

De reden waarom sommigen in de Vlaamse Beweging toch liever over 'sovereiniteit' dan over 'onafhankelijkheid' spreken heeft dan ook meer te maken met de connotatie van die laatste term, dan met de eigenlijke betekenis ervan. Volgens hen suggereert het woord 'onafhankelijkheid' dat Vlaanderen zich van de rest van de wereld wil afzonderen. Zij wijzen erop dat volledige onafhankelijkheid een wensdroom is, aangezien elke staat ter wereld in toenemende mate afhankelijk is van wat er elders in de wereld gebeurt. Het andere kamp voert daartegen aan dat de 'onafhankelijkheid' enkel slaat op het staatsrechtelijke statuut van Vlaanderen en dus moet begrepen worden als een synoniem voor 'sovereiniteit'. Zij wijzen erop dat ook het onafhankelijke Vlaanderen zich kan en moet inschakelen in internationale samenwerkingsverbanden. Zij vinden dat de term 'sovereiniteit', zeker voor leken, nog teveel onduidelijkheid laat bestaan over de uiteindelijke finaliteit van de Vlaamse staatsvorming. Deze terminologische discussie is enerzijds niet zonder belang, maar lijkt mij anderzijds ook geen blijvende verdeeldheid waard.

Twee scenario's

Wellicht fundamenteeler zijn de meningsverschillen over de te volgen strategie om de onafhankelijkheid of soevereiniteit te bereiken, al zijn de scheidingslijnen hier minder scherp getrokken. Er zijn twee verschillende onafhankelijkheidsscenario's denkbaar: een scenario van de geleidelijkheid en een crisisscenario.

Het *scenario van de geleidelijkheid* houdt in dat de Belgische deelstaten gaandeweg steeds meer bevoegdheden zullen verwerven en in toenemende mate een natievormende dynamiek zullen ontwikkelen, tot op het punt dat het maatschappelijke draagvlak van België zal verdwijnen en het nog maar een kleine stap zal zijn om een streep te trekken door de Belgische Grondwet en die te vervangen door een of meer Vlaams-Waalse verdragen. Het enige nadeel van dit scenario is de lange duur ervan. Natievorming is immers een werk van lange adem, en dan spreken we toch over een periode van ten minste vijftig jaar.

Het is begrijpelijk dat veel flaminganten moeilijk zoveel geduld kunnen opbrengen en bijgevolg meer heil zien in het *crisisscenario*. Dit scenario gaat uit van een totale blokkering van de politieke besluitvorming op Belgisch niveau, als gevolg van de Vlaams-Waalse tegenstellingen. Mochten de Walen na de volgende verkiezingen bijvoorbeeld voet bij stuk houden in hun verzet tegen een verdere staats hervorming, en de Vlamingen weigeren in een regering te stappen zonder staats hervorming, dat zou er een federale patstelling ontstaan. Dit zou het Vlaamse en het Waalse Parlement de kans bieden om de onafhankelijkheid van respectievelijk Vlaanderen en Wallonië uit te roepen en op die manier een constitutioneel 'fait accompli' te creëren. Probleem is dan wel dat ook de Brusselse Hoofdstedelijke Raad, met een overweldigende meerderheid van Franstaligen, wellicht tot die stap zou overgaan en zich soeverein zou verklaren. Door het ineenstuiken van de Belgische constructie zou bovendien de wettelijke bescherming van de Vlaamse minderheid in Brussel wegvallen. Sommigen gokken erop dat Brussel, als puntje bij paaltje komt, uiteindelijk zal kiezen voor een samengaan met het economisch sterkere Vlaanderen, terwijl anderen Brussel te belangrijk vinden om het tot inzet te maken van een dergelijk gokspelletje.

Wat er ook van zij, een dergelijk crisisscenario is vermoedelijk wishful thinking, zeker op korte termijn. In de drie traditionele partijen is er nog steeds een solide meerderheid die Belgisch denkt en die, deels om principiële en deels om machtspolitieke redenen, de Belgische federatie ten allen prijze in stand wil houden. Dat vele Vlaamse politici als de dood zijn voor een crisisscenario in 1999 blijkt trouwens uit het feit dat zij nu al de lont uit het kruitvat proberen te halen door aan te kondigen dat er niet 'per se' over een nieuwe staats hervorming moet onderhandeld worden in 1999...

Het ziet er dus hoe dan ook naar uit dat de soevereiniteit of onafhankelijkheid voor de Vlaamsgezinden niet zomaar als een geschenk uit de hemel zal komen gevallen in de nabije toekomst. Het zal hoogstwaarschijnlijk nog jarenlange politieke actie vergen voor het zover is. Een reden te meer voor de Vlaamsgezinden om aan één zeel te trekken, duidelijk het gezamenlijke doel voor ogen te houden en zich niet te verliezen in ruzies over bijkomstigheden.

Bart Maddes

¹ Een eerdere versie van dit artikel verscheen in: Peper en Zout (tijdschrift van het Komitee Kortrijk Vlaamse Cultuurstad), oktober 1997.

Welke justitiehervorming heeft Vlaanderen nodig?

Colloquium in het Vlaams Parlement 16 mei 1998.

Slotrede door prof. Matthias E. Storme, voorzitter OVV

Honderd jaar geleden, in 1898, werd de Gelijkheidswet goedgekeurd, de die de gelijkwaardigheid vastlegde tussen de nederlandse en de franse tekst van de wetgeving. Het was de eerste maal sinds het ontstaan van de belgische Staat dat er altans op papier een gelijke status werd gegeven aan het Nederlands. Het was een van de grote symbolische stappen in de Vlaamse ontvoogding. Het was tevens de allereerste stap in het uiteenvallen van de belgische Staat, aangezien de gelijkheid van het Nederlands door de franstaligen nooit is aanvaard – *la Belgique sera latine où elle ne sera pas* –.

Het is deze niet-aanvaarding van de gelijkwaardigheid van het Nederlands, of moet ik zeggen de onkunde tot de openheid voor andere talen, openheid waarin de Vlamingen vooralsnog van niemand lessen te leren hebben, die geleid heeft tot de vraag van de franstaligen naar de indeling van de belgische Staat in taalgebieden, dit om Wallonië toe te laten zich in het Frans op te sluiten. Het is dat wat geleid heeft naar de taalwetgeving als bescherming tegen franstalig imperialisme, want *“entre le fort et le faible, c’est la loi qui libère et la liberté qui opprime”*. Het is dat wat geleid heeft tot het ontstaan van eigen Vlaamse instellingen, in Brussel of voor het hele Vlaamse land. Het is dat wat de Vlaamse natievorming, die volkomen normaal is, maar daarom nog niet gepredestineerd, onontkoombaar heeft gemaakt.

Honderd jaar na de gelijkheidswet zijn nog steeds niet alle in België geldende wetten van voor 1898 officieel in het Nederlands vertaald; nochtans wordt iedereen geacht de wet te kennen. *Pour les Flamands la même chose ?*

Honderd jaar later is de kwaliteit van het nederlands in de wetgeving erbarmelijk. Regelmatig zijn nieuwe wetsbepalingen onbegrijpelijk als men de franse tekst er niet naast leest. De adviezen van de Raad van State in aangelegenheden die het Departement Justitie aanbelangen zijn sinds de oprichting van de Raad van State gegeven door franstalige Staatsraden. Justitie is tot nog toe nog steeds één van de departementen met het laagste aantal nederlandstalige Ministers.

Honderd jaar later is het overgrote deel van de rechters in franstalige kamers nederlandsonkundig, en wordt stelselmatig vertaling gevraagd van nederlandse gedingstukken, terwijl het omgekeerde in Vlaanderen zelden gebeurt. In het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad zijn alle nederlandstalige magistraten minstens tweetalig, terwijl één derde van de magistraten wettelijk en feitelijk nederlandsonkundig zijn, en van het derde dat wettelijk tweetalig zou moeten zijn een groot aantal niet in het taalexamen zijn geslaagd, maar desondanks zijn benoemd omdat tot aan de komst van Minister Declerck de taalwet gewoon niet werd toegepast. Wanneer we dan eindelijk Ministers krijgen die de bestaande taalwet niet meer wensen te overtreden, blijkt dat zij in de plaats daarvan een andere “oplossing” voorbereiden : de afzwakking van de taalwet.

Honderd jaar later is de nederlandstalige rechtzoekende benadeeld omdat er in verhouding zowel tot het aantal inwoners als tot het aantal zaken minder plaatsen zijn voor in het nederlands rechtsprekende magistraten, en is de nederlandstalige kandidaat-rechter benadeeld omdat hij, gegeven het aantal inwoners, minder kans heeft op een benoeming of bevordering. In de Raad van State en het Hof van Cassatie krijgen wij nederlandstaligen voor ruwweg twee derde van de zaken slechts de helft van de magistraten.

Honderd jaar later staat zelfs de formele gelijkheid van het Nederlands op het spel, en dreigt alles wat we in België hebben veilig gesteld in Europa verloren te gaan doordat Vlaanderen geen rechtstreekse stem heeft in Europa en afhankelijk blijft van een federale administratie om haar belangen te verdedigen. Reeds nu heeft de federale overheid op meerdere vlakken het Nederlands ook officieel tot een tweederangstaal laten degraderen.

Honderd jaar later blijkt dat ook de organisatie van de Justitie, zoals omzeggens alle federale departementen, ondoorzichtig wordt gehouden omdat deze ondoorzichtigheid de benadeling van Vlaanderen dient te verbergen en daarmee de financiële transferten van de Nederlandse naar de Franse Gemeenschap, die de op één na laatste bestaansreden van de belgische Staat vormen.

En toch kom ik hier niet om te klagen.

Als Vlamingen, Zuid-Nederlanders, zijn wij hier samengekomen om ons te bezinnen over de vraag welke Justitiehervorming wij nodig hebben. Wij houden deze bezinning op de plaats waar zij hoort te geschieden in een democratie : onder de glazen koepel van een Parlement. Terwijl op belgisch niveau de justitiehervorming wordt voorbereid in de beslotenheid van een konklaaf, met uitgekozen partners, omdat op dat niveau een parlementaire democratie niet meer mogelijk blijkt, kiezen wij voor de openheid, zonder exclusieven. Wij kijken vooruit, naar een verdergaande justitiehervorming dan de huidige.

Niet omdat de hervorming die nu op stapel staat niet nodig is, en evenmin omdat wij a priori zouden menen dat zij de verkeerde kant opgaat. In tegendeel, voor zover wij op de geruchten mogen voortgaan zijn de basiskeuzes die worden gemaakt ook de onze : een taalkundig gesplitste en evenwichtig samengestelde, gedepolitiseerde Hoge Raad, een geïntegreerde lokale politie onder democratische controle. De uitvoering van deze basiskeuzes vergt echter ook dat eindelijk de lat gelijk wordt gelegd tussen Vlaanderen en Wallonië. Het kan niet zijn dat de lokale politie in Vlaanderen grotendeels door de gemeenten wordt betaald en in Wallonië grotendeels door de federale staat, d.w.z. met voor het grootste deel Vlaams geld. Het kan evenmin zijn dat Vlaanderen, dat sowieso in verhouding tot zijn bevolking veel meer inkomsten levert aan de federale overheid, nog niet eens een aan zijn bevolking evenredig aandeel van de rechters en van de gelden voor rechtshulp krijgt.

Wij kijken vooruit, omdat wij voor ons land, Vlaanderen, een ander justitiebeleid wensen dan dat van een urgentiekorps van de brandweer. Wij kijken vooruit, omdat wij voor Vlaanderen een ander gerecht willen dan dat van Napoleon, omdat wij een gerecht willen dat op de eerste plaats een openbare dienst is en geen staatsmacht of meer nog staatsbehoudende macht.

Wij kijken vooruit omdat wij willen dat ons recht wordt verrijkt door de openheid voor andere culturen in plaats van achternahinkend in zijn slaafsheid aan het Franse model. Wij wensen een land en een gerecht om fier op te zijn in plaats van één dat wordt bespot, niet alleen omwille van zijn onbekwaamheid en corruptie, maar ook omwille van zijn achterlijkheid op juridisch gebied. Hoe komt het dat niemand in het Belgische recht is geïnteresseerd, terwijl het Nederlandse in grote delen van de wereld wordt bestudeerd? Hoe komt het dat onze Vlaamse rechtsfaculteiten op wereldniveau staan, maar er van het Belgische recht geen enkele uitstraling uitgaat? Hoe komt het dat ongeveer de enige pluim die we internationaal op onze hoed kunnen steken de bestrijding van de anti-persoonsmijnen betreft, resultaat van het pacifisme dat in Vlaanderen sterk staat, maar voor het overige botst op de Waalse onwil om iets te doen tegen de wapenuitvoer.

En durf niet te zeggen dat de Vlaamse Beweging aan antipolitiek doet of onverantwoorde uitspraken doet.

De Vlaamse Beweging is nooit antipolitiek geweest, maar altijd een bij uitstek politiek projekt, een democratisch projekt van een Gemeenschap waarin men thuis kan zijn omdat er een gemeenschappelijke taal, het Nederlands, wordt gesproken. Antipolitiek daarentegen

is de houding die de eigen mening promoveert tot weldenkendheid of political correctness, die meningen strafbaar stelt, die het projekt van een natie diaboliseert, die de Belgische Staat liefheeft omdat ze juist geen natie, geen polis is. Wij hebben meer politiek bewustzijn nodig, maar voor political correctness zullen wij nooit zwichten. Antipolitiek zijn niet diegenen die de problemen scherpstellen, maar zij die weigeren eraan te verhelpen.

De Vlaamse Beweging heeft haar verantwoordelijkheid genomen voor de politici en de “weldenkenden” van vandaag dat deden. Het zijn de Vlaamse verenigingen die gevochten hebben voor de depolitisering van het openbaar ambt – mag ik eraan herinneren dat het eerste manifest uitging van het Verbond der Vlaamse Academics -, voor de depolitisering van de magistratuur – mag ik herinneren aan de strijd van de Vlaamse Juristenvereniging. Onverantwoord zijn diegenen die om een overleefde belgische Staatsstructuur te behouden geweigerd hebben deze problemen ernstig te nemen.

Wij vragen dat ook op het gebied van Justitie de echte problemen worden aangepakt, ook nadat de “*état de grâce*” van sommige van onze politici voorbij zal zijn :

- overmatige wetgeving;
- feodale inrichting van het gerecht, meer geïnteresseerd in hiërarchie en prerogatieven dan in rechtsbedeling, maar ook sedert decennia verwaarloosd door de politiek;
- de gerechtelijke achterstand, die neerkomt op rechtsweigeren door de overheid, en die bv. voor de Raad van State hallucinante proporties heeft aangenomen;
- het gebrek aan een Hooggerechtshof dat rechtsvragen ten gronde aanpakt en zijn beslissingen behoorlijk motiveert;
- gebrek aan mogelijkheden om voldoende op te treden tegen onbekwaamheid en beroepsfouten;
- wetgever en rechter die de hete aardappels naar elkaar toegooien, met als gevolg Überforderung van de rechter, zeker in het Arbitragehof en de Raad van State;
- litigomanie en overdreven beroep op de rechter, omdat andere konfliktbeheersingsmechanismen niet werken en de burger door zijn individualisme steeds meer eist en niet geeft;
- normvervaging in gerechtelijke en andere overheidsdiensten;
- vervolgingsbeleid zonder samenhang en verantwoording;
- archaische en weinig zinvolle strafuitvoering;
- gebrekkige mogelijkheden tot tenuitvoerlegging van beslissingen;

- gebrek aan efficiënte corruptiebestrijding;
- inflatie aan allerlei subjektieve rechten waar geen plichten tegenover staan of die de levenswereld politiek koloniseren;
- de “latijnse” hang naar overdreven controle en procedure, die maakt dat er geen efficiënte controle geschiedt waar nodig;
- het gebrek aan interesse voor een samenhangende wetgeving, samengebracht in grotere gehelen als wetboeken
- om nog te zwijgen van het ontbreken van enige aanzet tot ernstige hervormingen in grote delen van het privaatrecht.

Welnu, deze “echte” problemen van justitie zijn kommunautaire problemen. Zij zijn kommunautaire problemen zoals omzeggens alle andere echte problemen dat zijn: werkgelegenheid, gezondheidszorg, gezinsbeleid, milieubeleid, verkeersbeleid, enzovoort. Zij zijn kommunautaire problemen, niet omdat zij enkel in Wallonië zouden voorkomen en niet in Vlaanderen – dat gaat U mij niet horen zeggen -, en ook niet omdat we het zelf altijd beter zouden doen, maar omdat de oplossing ervan geblokkeerd wordt doordat het Belgisch kader niet meer werkt en geen fundamentele hervormingen mogelijk maakt, andere dan defederalisering.

Op het 38e Kongres van de Vlaamse Juristenvereniging in april jl. was het slotrapport een pleidooi voor een fundamentele hervorming van ons publiciteitsstelsel inzake onroerend goed. De Vlaamse overheid demonstreerde hoever zij reeds stond met het Geografisch Informatiesysteem Vlaanderen (GIS). De noodzakelijke infrastructuur voor een echte grondboekhouding is aanwezig, maar de bevoegdheden ontbreken. Intussen ploeteren wij voort met een reeks naast elkaar bestaande administraties die nog bijna werken zoals toen ze werden opgericht, in de tijd van Napoleon. De parlementaire geschiedenis leert ons dat de frankofilie van een deel van België een eeuw geleden reeds nuttige hervormingen op dit gebied heeft tegengehouden – en wel met name omdat het onze juristen zou verplichten duitse en nederlandse auteurs te gaan lezen in plaats van franse !¹

De echte problemen zijn dus wel degelijk kommunautaire problemen. En wij Vlaamse verenigingen zijn de kommunautaire problemen beu. Wij wensen eindelijk eens in een normaal land te leven, een land dat behoorlijk bestuurd wordt, waar er de voldoende kulturele homogeniteit is die nodig is als draagvlak voor de democratie, waar het voor de democratie openbaar leven mogelijk is omdat men, letterlijk of figuurlijk, dezelfde taal spreekt. Wij wensen deze problemen te kunnen aanpakken zonder voortdurend te worden

gehinderd door de napoleontische rechtskultuur die in België nog steeds overheerst, met alle uitwassen van dien. Mag ik de huidige Minister van Justitie citeren, in beter dagen misschien : “wij moeten onze Waalse vrienden voor de keuze plaatsen : ofwel doe je mee, ofwel doe je niet mee en dan gaan we alleen”, waarna hij vaststelde dat dit een onvermijdelijke evolutie is.

Inderdaad, beste vrienden, de Vlaamse staatsvorming is onvermijdelijk geworden. Zij is dat niet omdat dit al eeuwen in de sterren geschreven stond, zij is dit niet omdat wij biologisch een apart volk vormen, zij is dit omdat de cultuurverschillen zo groot zijn geworden en het respect voor het Nederlands en zijn taalgebied bij de franstaligen zo klein is gebleven. Zij is dat niet omdat de Vlamingen over alles hetzelfde denken, maar juist omdat zij een kader willen scheppen waarbinnen zij van mening kunnen verschillen en de democratie kunnen laten spelen. Zij is dat niet omdat in Vlaanderen alles beter is, maar omdat wij een kader nodig hebben waarin een democratische besluitvorming mogelijk is, in plaats van een besluitvorming gebaseerd op grote compromissen tussen machtspartijen gesloten in konklaven.

Het alternatief van het gebruik van de Vlaamse meerderheid in België bestaat niet meer. Het heeft nooit bestaan, omdat er altijd teveel Vlamingen geweest zijn die omwille van de lieve vrede met de franstaligen hebben meegedaan. En diegene die pleiten voor het gebruik van de Vlaamse meerderheid zijn in grote meerderheid ook diegenen wiens partijen die meerderheid nooit hebben willen gebruiken, ja ze grondwettelijk hebben verkwanseld. Een Vlaamse Minister van Justitie is wel een noodzakelijke voorwaarde geweest om eindelijk eens Justitie te dynamiseren, maar helpt blijkbaar niet om de kommunautaire scheeftrekkingen aan te pakken, ja zelfs niet eens om de taalwet in gerechtszaken in stand te houden. Het argument van de Vlaamse meerderheid is op zijn best uiting van een macchiavellisme dat ik niet deel, omdat ik ook de Walen hun soevereiniteit gun, op zijn slechtst een drogreden om de Vlamingen koest te houden. De lieve vrede wordt maar bewaard wanneer men niet meer verplicht wordt het eens te zijn tegen wil en dank, wanneer elke Gemeenschap zijn eigen weg kan gaan. Het is eerst vanuit de eigen autonomie dat men zinvol gemeenschappelijke zaken kan ondernemen.

Laat U ook niet inpakken door de jongste strategie van verknechting die wordt gebruikt: de kulpabilisering. Waar argumenten ontbreken, komen de verdachtmakingen boven. Laat U niet in de war brengen door beschuldigingen van kollektief egoïsme. Solidariteit is het toverwoord dat echte gemeenschapsvorming moet verhinderen. Géén solidariteit zonder soevereiniteit, replikeerde onlangs terecht Ludo Abicht. En er is nog niemand in geslaagd mij uit te leggen waarom wij aan de franstaligen in België meer solidariteit verschuldigd

zouden zijn dan aan de rest van Europa, en waarom alleen wij voor die solidariteit zouden moeten opdraaien. Zijn we die misschien verschuldigd voor de grote eerbied die zij aan de dag hebben gelegd voor onze taal en onze cultuur, of mogen we misschien eerst eens eisen dat er een einde komt aan de huisvredebreuk in Vlaams-Brabant en de achterstelling van het Nederlands te Brussel ?

Vermits er geen andere weg meer is, en wij ons niet meer laten inpakken, starten wij vandaag onze bedrijvigheid voor Vlaamse Justitie. Onze prioriteiten kunnen duidelijk worden gesteld : rechtsbedeling is grotendeels een dienst aan personen en vindt omzeggens steeds in één bepaalde taal plaats. Alle persoonsgebonden bevoegdheden inzake Justitie horen te worden uitgeoefend door de Gemeenschappen. Of de Walen en Franse Brusselaars zich daarbij als één of twee Gemeenschappen voelen, moete ze in eerste instantie zelf uitmaken. Zelfs indien een kommunautarisering de Franse Gemeenschap zou versterken – en dat valt nog te bezien, aangezien franstalig Brussel en Wallonië zo langzaam wel tot twee aparte Gemeenschappen zijn uitgegroeid, ook grondwettelijk – dan is het nog altijd de enige oplossing die ervoor zorgt dat Vlaanderen kan worden doorgetrokken in Brussel. In domeinen zoals de rechtsbedeling, waar afzonderlijke unikommunautaire instellingen op één grondgebied kunnen werken, is dit geen probleem. De splitsing van de balie heeft dit aangetoond, en kan model staan voor de nakende splitsing van de Hoven en Rechtbanken te Brussel. Dit laatste vraagstuk staat geheel los van de kwestie van de taalwet in gerechtszaken. In het tweetalig gebied Brussel-19 dienen immers alle openbare diensten waarin er geen waterdichte garantie is dat de Vlamingen niet tegen hun zin met een franstalige dienst worden geconfronteerd, tweetalig te zijn, dus ook de rechters en het parket.

Persoonsgebonden materies bij uitstek in justitie zijn dan ook de inrichting en benoeming van het magistratenkader (waarom zou niet elke gemeenschap zelf bepalen hoewel rechters ze wil en deze ook betalen ?; elke Gemeenschap moet dan ook zijn eigen Hoge Raad voor Justitie krijgen), de rechtshulp (de Raad van State heeft een totaal ongeloofwaardig smoesje moeten bedenken om te kunnen beweren dat deze niet reeds vandaag een zaak is van de Gemeenschappen), de strafuitvoering (die nauw verbonden is met bevoegdheden inzake welzijn), e.d.m.

De lokale politie anderzijds is een bevoegdheid die duidelijk samen met de gemeentewet moet worden gedefederaliseerd, deze laatste in uitvoering van het Sint-Michielsakkoord, dat door de daarbij betrokken partijen nog steeds met de voeten wordt getreden. In Brussel gaat het best om één lokaal korps voor de negentien gemeenten.

Een andere bevoegdheid die spoedig naar de gewesten moet worden overgeheveld is die betreffende het juridisch en fiscaal statuut van het onroerend goed en de desbetreffende administratie en grondboekhouding.

Een vrij verregaande defederalisering van justitie is ook met behoud van een belgisch federaal kader bestaanbaar. Dit blijkt uit de rechtsvergelijkende uiteenzettingen van vanmorgen. Dit wil niet zeggen dat wij enige redenen hebben om dat kader op termijn te behouden, maar enkel dat wie dat wil behouden daarmee nog geen goede smoes heeft om de defederalisering van justitie tegen te houden.

Meer en meer beseft men, in het buitenland wellicht nog meer dan in België, dat de Belgische Staat onvermijdelijk verder zal verwasemen; internationaal is de tendens naar het uiteenvallen van koloniale multiculturele staten nog volop bezig. Eerst daardoor is een nieuwe gemeenschapsvorming mogelijk in dit tijdperk van globalisering. Wij hebben geen enkele reden om dit proces tegen te houden, alleen is waakzaamheid geboden over de wijze waarop het zal gebeuren. Het gaat er niet om zich op te sluiten in een klein staatje – wie dit beweert is intellectueel oneerlijk : nauwelijks één land ter wereld is opener naar het buitenland en er meer mee vervlochten dan Vlaanderen. Wie de internationale gelijkwaardigheid van het Nederlands – en daarmee ook het recht op een eigen taalgebied, zoals ook andere taalgemeenschappen dat hebben - erkent, is bij ons welkom, ongeacht wat hij thuis spreekt. Wij willen evenmin een arm Wallonië aan onze grenzen. Vlaanderen heeft steeds betaald voor Waalse welvaart en is onder bepaalde voorwaarden bereid dat te blijven doen. Enkel dient de samenwerking met Wallonië te gebeuren op basis van vrijwilligheid, waarbij elk land vrij is zichzelf te besturen voor die zaken waarin er niet daadwerkelijk een gemeenschappelijke wil is, behalve daar waar geen van beide Gemeenschappen exclusiviteit kan opeisen, namelijk te Brussel. Wij hebben geen schrik van de franstaligen; indien wij de nodige autonomie krijgen om ons zelf als Vlamingen, als Zuid-Nederlanders te organiseren, kunnen wij de concurrentie aan – kijk maar naar het succes van de afzonderlijke Nederlandse balie te Brussel. Tegelijk willen wij het kompas op het Noorden gericht houden, en dus ook op juridisch vlak de samenwerking met Nederland ernstig kunnen uitbouwen.

Tweehonderd jaar na de Boerenkrijg, zoals zovele zaken doodgezwegen omdat “voor outer en heerd” niet strookt met de political correctness van de weldenkenden,

Honderd jaar na de Gelijkheidswet,

Zingen wij dan ook :

Dit is de tijd dat van land tot land, de stormwind waait
Die zucht van eeuwen lijden, die zuiv'eren zal
En 't kaf van 't koren scheiden, dat schrijlings op een wolkenrand
Voor nieuw geloof, de nieuwe eng'len rijden : dit is de tijd !

Dit is de tijd dat van straat tot straat, de boodschap kruipt
Dat tirannen moeten wijken, dat jonge handen nieuwe maten ijken
Dat morgen als de gongslag slaat, de meters zijn
Voor armen en voor rijken : dit is de tijd !

Dit is de tijd dat van huis tot huis, de zekerheid groeit
Dat 't ergste is gelden, de zekerheid dat 't hardste is gestreden
En 't oude spel van 'kat en muis' verleden wordt
Waarover walsen reden : dit is de tijd !²

Matthias Storme, voorzitter O.V.V.

¹ zie de kritiek op het ontwerp-van Biervliet, met louter emotionele argumenten, aangehaald in *Belg. Jud.* 1895 (242) 254

² Uit "Dit is de tijd" van Bert Broes / Miel Cools.

MEDEDELINGEN van het Hoofdbestuur

KULTUURSPREIDING

aanmoediging van jonge vorsers aan onze Vlaamse universiteiten

Sinds 1992 bestaat binnen het V.V.A. de kulturele instelling "V.V.A. vzw-KULTUURSPREIDING"

Deze instelling is een uitloper van de V.V.A.-prijs "Professor Walter Baron Opsomer" en wil een kapitaal samenstellen dat enerzijds de continuïteit en het doorgroeien van de V.V.A.-prijs garandeert en anderzijds ruimte vrijmaakt voor nieuwe initiatieven om onze Vlaamse universiteiten te stimuleren bij hun wetenschappelijk werk.

De culturele instelling "V.V.A. vzw-KULTUURSPREIDING" is erkend door het Ministerie van Financiën en gemachtigd om -onder bepaalde voorwaarden- giften te ontvangen, die door de schenkers van hun belastbaar inkomen kunnen worden afgetrokken.

Het hoofdbestuur richt dan ook een warme oproep tot alle V.V.A.-leden om aan dit initiatief ten bate van onze jonge academici mee te werken .

Uw gift kan u overschrijven **met bijgevoegd stortingsformulier** op rekeningnummer **413-0107701-88** van "V.V.A. vzw-KULTUURSPREIDING". Bij giften van ten minste 1.000 BEF wordt u een wettelijk kwijtschrift bezorgd, bestemd voor uw dossier inkomstenbelastingen. Zo recupereert u als schenker tussen 30 en 60% van de gift.

Als erkentelijkheid zullen de namen van de schenkers -behoudens tegenbericht- gepubliceerd worden in ons tijdschrift VIVAT ACADEMIA.

V.V.A.-speldjes

V.V.A.-Limburg heeft het initiatief genomen om pin's te laten aanmaken met het V.V.A.-embleem (ovaalvormig 10 mm/8 mm) zwart op goudkleurige achtergrond.

Geïnteresseerde V.V.A.-leden kunnen deze pin's bestellen door storting van 30 fr./stuk + éénmalige verzendingskost van 20 fr op rekeningnummer 784-5697660-03 van Milka TOMBAL te 3500 Hasselt.

Gelieve op de mededelingsstrook duidelijk het adres voor toezending te vermelden

Belangrijke adreswijzigingen

ALGEMEEN SECRETARIAAT:

algemeen secretaris: Machteld Lenoir

Vlamingdam 2, 8000 Brugge

tel/fax: 050/34 57 25

e-mail: vva@vlaca.org

ADMINISTRATIEF SECRETARIAAT:

administratieve bediende: Frank Ceulemans

Camille Huysmanslaan 93, 2020 Antwerpen

tel: 03/237 93 92

fax: 03/248 16 25